

EL CONTRACTE TRENCAT

- Les víctimes de Nova Orleans senten que ja no viuen en una comunitat, sinó en un pantà sense llei

MICHAEL IGNATIEFF

PROFESSOR DE DRETS HUMANS DE LA KENNEDY SCHOOL OF GOVERNMENT

Un contracte de ciutadania defineix els deures d'atenció que els servidors públics deuen al poble en una societat democràtica. La Constitució nord-americana defineix algunes parts d'aquest contracte, i la legislació en defineix altres, però molt d'això és una percepció tàcita que tenen els ciutadans sobre què esperen del seu Govern.

El concepte clau és el de protecció: ajudar els ciutadans a protegir les seves famílies i possessions de forces més enllà del seu control. No creguem que aquest contracte és incontrovertible. La política dels Estats Units consisteix en una encesa discussió sobre què s'hauria d'incloure en el contracte i què no. Però hi ha prou acord, la majoria de vegades, sobre què conté el contracte perquè Amèrica es mantingui unida en tant que comunitat. Quan els desastres arriben i causen estralls, posen a prova si el contracte és respectat en l'hora de necessitat del ciutadà. Quan els dies de Nova Orleans es van trencar, el contracte de la ciutadania dels Estats Units va fallar.

La característica més extraordinària de la catàstrofe no és que el contracte no es mantingués. Això ja és massa evident per dubtar-ho. Nombrosos funcionaris municipals, estatals i federals es van oblidar de la seva obligació amb els seus conciutadans. Alguns van fugir quan s'haurien d'haver quedat als seus llocs. Alguns van prometre una ajuda que no podien oferir. Alguns van fallar estrepitosament i no van estar a l'altura de l'ocasió. I tot això està avui perfectament documentat. Del que ningú s'ha adonat és que els que van entendre més clarament què significa el contracte de la ciutadania nord-

americana van ser els pobres, els abandonats i els famolencs que es van amuntegar en la pudor i la foscor del centre de convencions de Nova Orleans. "Som americans", proclamava una dona des del centre de convencions. Parlava amb ira turmentada de dolor, però també amb el desconcert d'haver de recordar a la resta de nord-americans un fet tan senzill. Ella --i no el governador ni l'alcalde ni el president-- sí que era conscient que aquella catàstrofe estava posant a prova els vincles de ciutadania i que el Govern havia fallat en aquella prova. Un error que potser es va fer més evident quan l'1 de setembre, tres dies sencers després que l'huracà *Katrina* s'hagués desbocat a Louisiana, alts càrrecs del Govern a Washington afirmessin que acabaven de saber que al centre de convencions s'hi amuntegaven milers de conciutadans en la foscor, al límit de les seves possibilitats.

"Som americans": una senzilla frase que és tota una lliçó.

Se suposa que els nord-americans, ja siguin negres o blancs, rics o pobres, no s'han de sentir mai estrangers uns d'altres. Després de patir l'abandonament, a la gent que hi havia al centre de convencions no li va quedar cap més remei que recordar als seus conciutadans, utilitzant la televisió, que ells no eren refugiats en un país estrany.

Els vincles de ciutadania no són ni humanitaris ni abstractes ni discrecionals. No són vincles de beneficència. A Amèrica, una ciutadana pot reclamar el seu enter dret als recursos del seu Govern quan ella no pot --senzillament, no pot-- tirar endavant per ella mateixa. Sembla increïble que uns ciutadans dels Estats Units ho haguessin de recordar als seus compatriotes, però no simulem ara que en desconeixem el motiu. Eren negres, i, després de tot el que els negres pobres han hagut de resistir en aquell país, tenen motius per estar sorpresos que no se'ls tractés com a ciutadans, sinó més aviat com a escòria.

No presumim, tampoc, que aquest moment de menyspreu ja hagi estat superat. L'obligació d'auxiliar els vius no és menys discutible que la d'atendre els morts. I en canvi, sovint els únics que van cobrir, van identificar i van buscar un lloc on els cadàvers poguessin descansar no van ser les forces de seguretat, sinó les

mateixes víctimes de la tempesta.

Deixem-nos de sentimentalismes. Els pobres i desheretats de Nova Orleans no es poden permetre la frivolitat de posar-se sentimentals. Ells saben perfectament que viuen en una societat injusta i hostil. Saben molt bé que les seves escoles no són gaire bones, que la protecció policial al seu voltant és radicalment deficient, que les oportunitats econòmiques de què disposen són poques i que els barris on viuen estan mancats d'esperança i ajuda.

Però conscients de tot plegat, la gent de Nova Orleans encara va creure que, com a ciutadans nord- americans, tenien dret a uns dics que aguantessin l'embat de l'aigua, a un pla d'evacuació que els evacués i a un pla de recol·locació que els ajudés a refer-se. Hi tenien tot el dret perquè són nord-americans i perquè aquestes coses senzilles, tot i que siguin cares, les pot assumir la societat més rica del planeta. De manera que no estem parlant --tal com van dir uns quants-- que la catàstrofe deixés en evidència les profundes desigualtats de la societat nord-americana. Aquestes desigualtats pot ser que hagin sorprès alguns, però no constituïen cap notícia per als desplaçats. El que era una notícia amarga per a ells va ser que la seva invocació a la ciutadania importés tan poc a les institucions encarregades de protegir-los.

Hi ha desigualtats que la gent aguanta i altres que fan enfurismar. Hi ha barris a Los Angeles que van portar la seva pobresa i discriminació en silenci, però que van esclatar quan els atacants de **Rodney King** van sortir lliures sense càrrecs. ¿Per quin motiu? Perquè la brutalitat de la policia vista per televisió, juntament amb la flagrant impunitat que hi va haver en el judici que va seguir, va traïr aquell contracte que vincula tots els nord-americans: la promesa d'una idèntica protecció per part de les lleis. Amb un error del Govern tan estrepitos a Nova Orleans, la traïció va ser d'una magnitud semblant: ja no era possible seguir creient en el contracte que uneix tots els nord-americans.

Concedim que el contracte és un terreny disputat. Els liberals, ja des de **Franklin D. Roosevelt**, creuen que la ciutadania hauria de proporcionar protecció contra els perills de l'atur, la vellesa i la malaltia, mentre que els

conservadors han buscat maneres de retallar aquest contracte, adduint que els programes del Govern debiliten la responsabilitat de la persona i dificulten l'avanç econòmic.

Tot i això, la idea d'un contracte és bàsica. Les propostes del president **Bush** al voltant de la Seguretat Social no van arribar a res perquè semblaven jugar amb un dels conceptes claus: la idea que el Govern garantirà a cada ciutadà nord-americà uns ingressos segurs en la seva jubilació. El que fa que el fracàs amb el *Katrina* sigui tan imprevisit és que, mentre liberals i conservadors no es posaven d'acord en res més, se suposava que estaven d'acord que el Govern hauria d'oferir protecció a la gent en cas de des-astres naturals.

Des de la inundació del Mississipí del 1927 i la tenacitat de **Herbert Hoover** i el Cos d'Enginyers de l'Exèrcit, l'autoritat ha rebut l'encàrrec d'ocupar-se d'aquesta obligació. Aquest va ser l'element clau del contracte que va fer la sensació de volar pels aires com una teulada per caure en les infernals aigües de Nova Orleans. Una traïció que no es pot pal·liar amb beneficència i generositat. Els nord-americans han estat molt generosos, i no és cap sorpresa. Però la beneficència privada no pot curar les ferides --d'humiliació i abandonament-- causades per la fallada del Govern. Ni l'actuació exemplar d'algunes agències --com els Guardacostes-- podrà fer gaire per compensar la patètica actuació de les altres.

No van ser simples errors d'actuació o anticipació. Van ser errors d'imaginació política. Funcionaris i enginyers encarregats dels dics van raonar com a actuaris, construint a un nivell pensat per protegir només la majoria de gent i no en totes les eventualitats.

Si haguessin raonat amb qualsevol nivell d'imaginació política, haurien partit de la premissa que existeixen uns perills dels quals un Govern ha de protegir la seva gent, sigui quina sigui la probabilitat que tinguin lloc, sigui quin sigui el cost. Així van raonar els britànics quan van construir la costosíssima barrera del Tàmesi, i els holandesos quan van crear el seu sistema de control d'inundacions.

A Amèrica, un dic defensa una intuïció moral fundacional: totes les vides són dignes de protecció, ja que això és Amèrica. Dignes de protecció i al més alt nivell. Un principi traït pel Cos d'Enginyers de l'Exèrcit, per l'Estat i pels funcionaris locals que eren conscients que els dics exigien reforma i no van fer res, i pel Congrés, que li va permetre al president retallar diners assignats per renovar-los.

Idèntica traïció es va donar en els plans d'evacuació que pressuposaven que els ciutadans podrien sortir en els seus cotxes. Va resultar que el 27% de les llars de la ciutat no tenien cotxe. La ignorància i el menyspreu racial poden ser l'explicació d'una part d'això, però no de tot. Existeix una explicació millor, i és que a la gent ocupada en els governs locals, estatals i federals senzillament no els va preocupar gaire conèixer la realitat. La distància social entre rics i pobres, entre negres i blancs, és tossuda i perdurarà, però l'obligació més bàsica dels líders públics és conèixer amb detall com viu *l'altra meitat*, i com mor.

Es va fallar al deure a la veritat, però també al deure a la democràcia. ¿Per què no va ser consultat el ciutadà de Nova Orleans sobre el pla d'evacuació? La gent als barris pobres de la ciutat hauria detectat les fallades en qüestió de segons. La prova senzilla de la idoneïtat d'un pla d'evacuació hauria de ser aquesta: ¿s'ha consultat el contingut del pla al detall amb la gent amb més possibilitats de ser evacuada?

El preu més terrible del *Katrina* --tothom ho veu-- no ha estat la destrucció de vides i propietats, per molt terrible que hagi estat. El pitjor ha estat el dany infligit als vincles que uneixen els nord-americans. Ja és molt, molt tard perquè els alts càrrecs del Govern, des del president cap avall, puguin recompondre aquests llaços. Ja és molt tard per a exercicis de relacions públiques, bonics discursos des del despatx oval o qualsevol altre esdeveniment teatralitzat.

L'autèntica curació la portaran a terme els ciutadans que viuen molt més avall de la cadena de comandament: els mestres i els superintendents del sistema escolar públic de tot el país que s'encarreguen de recollir els nens i de fer-los passar per les rutines de la jornada escolar; els enterradors, que fan tot el que

poden per respectar els difunts ; els homes de la Guàrdia Nacional que protegeixen la ciutat buida; els funcionaris i empresaris que en planegen el renaixement.

A un nivell important, el futur de la confiança en el Govern dels Estats Units no dependrà dels líders que van trair la confiança dels ciutadans, sinó dels soldats de peu que no els van trair. Milions d'actes de decència comuna i coratge burocràtic seran necessaris abans que tots els nord-americans, i no només els que han resultat afectats per les tempestes, tornin a sentir que viuen en una comunitat política i no en un pantà salvatge i sense llei.

Distribuït per The New York Times Syndicate.

ARTICLE PUBLICAT PER EL PERIODICO DE CATALUNYA EL 25 DE SETEMBRE DE 2005